

פרק ט"ז (שיעור 1) / משיחת דוד

על מנהג העולם... וזו היתה שאלתו 'איך אלך', ואמר לו הקב"ה: 'עגלת בקר תקח בידך'... ולמדו רז"ל (יבמות סה ע"ב) מזה הפסוק שמצוה לשנות בדברי שלום.

כלומר: שמואל פעל כשורה כאשר שאל כיצד יוכל להינצל בדרך טבעית, שהרי במקום שהסכנה מצויה – אין סומכין על הנס;² ומתשובתו של ה' אנו לומדים את ההיתר לשנות מפני דרכי שלום. הקושי בפירוש זה הוא ההנחה שדברי שמואל נאמרו כשאלת תם, בשעה שמסגנון הפסוק משתמע כי לא שאלה יש כאן, כי אם טענה שהדבר בלתי-מעשי.³

על כן נראה, שיש לבאר את הכתוב בדרכו של אברבנאל:

והנה מה שאמר שמואל 'איך אלך ושמע שאלו והרגני', היה אצלי התנצלות בלתי אמיתי, ששמואל לא היה רוצה למשוח איש בחיי שאלו, והיה בעיניו רע ומר המעשה שישחית את מעשה ידיו הוא בעצמו, ושהוא יסכל את ידיו. ולכן, כדי להשמט מן ההליכה, התנצל ואמר 'איך אלך ושמע שאלו והרגני', עם היותו יודע שהא-ל יתברך לא יעזוב חסידיו לעולם נשמרו, וגם ששאלו לא ישלח ידו בנביא ה', והוא היה אוהב לשמואל מאד וירא מלפניו ומכבדו יותר מאביו, ואיך יהרגהו? אבל היה זה בלי ספק להשמטו מלידך... ומפני זה השיבו ה' כאן 'עגלת בקר תקח בידך' וגו', והיתה התשובה ממין השאלה לפייסו בדברים.

היתרון בפירושו של ר"י אברבנאל, שהוא משתלב היטב במגמתו הכללית של הפרק, ומסייע לנו בפתרון הבעיות שבהן פתחנו.

נראה, שטענת הקב"ה כלפי שמואל "עד מתי אתה מתאבל אֶל שְׂאוּל" לא הייתה על עצם האבלות, אלא על הפסיביות שהיא גרמה לשמואל. שמואל הרי כבר ידע ששאלו סיים את מלכותו, ושהמלך המיועד כבר נבחר.⁴ ממילא מצופה היה מהנביא שייזום צעדים לפתרון המצב הבעייתי בו אין, למעשה, מלך בישראל. שמואל יכול היה, למשל, לנסע שוב את העם ולבחור את המלך בגורל, כפי שנעשה בהמלכתו הפומבית של שאלו (י', יז-כד). אך שמואל ממשיך באבלו, כמי

אנו ממשיכים השנה ללמוד את ספר שמואל א', מפרק ט"ז ואילך. לאלו שלמדו עמנו אשתקד, יהווה קורס זה המשך ישיר לסיומה של השנה שעברה. ללומדים החדשים, פרק ט"ז הוא מקום טוב להצטרף, שכן הוא פותח יחידה חדשה בספר, העוסקת במידה רבה באישיותו של דוד. בנקודות מסוימות נסתמך על דברים שנאמרו אשתקד (ושניתן להשלימם בקריאת השיעורים בארכיון האתר),¹ אך רוב רובם של הדברים שנעסוק בהם יהיו מובנים גם למצטרפים חדשים. אני פונה לקוראים, חדשים גם ישנים: אנא, שלחו שאלות, הערות ותגובות לאתר, ובכך סייעו לנו להגשים את אחד מייעודיו המרכזיים של האתר – להוות מוקד ללימוד 'בית מדרשי' חי ותוסס. אני, מצדי, אשמח להתייחס לכל פנייה.

בברכת שנה טובה ופורייה,
אמנון בזק.

א. עַד מְתֵי אֶתְּהָ מִתְאַבֵּל אֶל שְׂאוּל

לאחר חטאו של שאלו במלחמת עמלק והגזרה 'קְרַע ה' אֶת מְמַלְכוֹת יִשְׂרָאֵל מֵעֵלֶיךָ הַיּוֹם וּנְתַנָּה לְרַעְךָ הַטּוֹב מִמֶּךָ" (ט"ו, כח), מגיעה השעה למשוח את המלך הבא:

(א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל שְׂמוּאֵל עַד מְתֵי אֶתְּהָ מִתְאַבֵּל אֶל שְׂאוּל וְאֲנִי מֵאַסְתִּיךָ מִמֶּלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל מֵלֵא קִרְנֶךָ שְׁמֹן וְלֶךָ אֲשַׁלְּחֶךָ אֶל יְשֵׁי בֵּית הַלְחָמִי כִּי רָאִיתִי בְּבָנָיו לִי מֶלֶךְ: (ב) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֵיךְ אֵלֶיךָ וְשָׁמַע שְׂאוּל וְהָרְגִנִי וַיֹּאמֶר ה' עֲגַלְת בְּקָר תִּקַּח בְּיָדְךָ וְאָמַרְתָּ לְזַבַּח לַה' בְּאַתִּי: (ג) וְקִרְאתָ לְיְשֵׁי בְּזַבַּח וְאָנֹכִי אוֹדִיעֶךָ אֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה וּמִשְׁחָתָ לִי אֶת אֲשֶׁר אִמַר אֵלֶיךָ:

פסוקים אלו מעוררים מספר קשיים. ראשית, מה משמעות טענתו של ה' כלפי שמואל "עד מתי אתה מתאבל אֶל שְׂאוּל"? וכי מה היה שמואל אמור לעשות? שנית, מדוע אומר ה' רק "כי ראיתי בְּבָנָיו לִי מֶלֶךְ", ואינו אומר לשמואל במי בדיוק מדובר?

מהיבט אחר יש מקום להבין: מה טיב חששו של שמואל "וְשָׁמַע שְׂאוּל וְהָרְגִנִי"? והלוא שמואל נצטווה מפי הגבורה! ולא רק שהקב"ה אינו מוכיחו על דבריו – הוא אף ממשיך באותו קו ומציע פתרון בנוסח "עֲגַלְתָּ בְּקָר תִּקַּח בְּיָדְךָ"!

השאלה האחרונה הטרידה ראשונים ואחרונים. כך, למשל, הסביר רז"ק בעקבות חז"ל:

מצאנו כי אף על פי שהיה מבטיח הקב"ה הנביא או הצדיק, אף על פי כן הוא נשמר מלכת במקום סכנה, כמו שראינו ביעקב אבינו... והטעם, כי אף על פי שהקב"ה עושה ניסים ונפלאות עם יראיו, ברוב הם

2 ועיין בדברי הגמרא: "והאמר רבי אלעזר: שלוחי מצוה אינן ניזוקין! היכא דשכיח היזיקא שאני, שנאמר וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֵיךְ אֵלֶיךָ וְשָׁמַע שְׂאוּל וְהָרְגִנִי! וַיֹּאמֶר ה' עֲגַלְתָּ בְּקָר תִּקַּח בְּיָדְךָ וגו'" (פסחים ח ע"ב).

3 המילה "איך" מבטאת בדרך כלל את שלילת הרעיון המוצע, ומוצגת כשאלה רטורית, כגון: "איננו גְּדוֹל בְּבֵית הַזֶּה מִמֶּנִּי וְלֹא חֶשֶׁךְ מִמֶּנִּי מֵאוּמָה כִּי אִם אוֹתָךְ בְּאֲשֶׁר אָתָּה אֲשַׁתּוּ וְאֵיךְ אֲעֲשֶׂה הַרְעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וְחִטָּאתִי לֹא-לֵהִימ" (בראשית ל"ט, ט); "כִּי אֵיךְ אֲעֲלֶה אֶל אַבְי וְהִנְעַר אֶינְנִי אֶתִּי פֶן אֲרָאָה בְּרַע אֲשֶׁר יִמְצָא אֶת אַבִּי" (שם מ"ד, לד); " וְאֵיךְ אֲשָׂא פָנַי אֶל יוֹאָב אֲחִיקָי" (שם"ב ב', כב).

4 כפי שנאמר לו 'קְרַע ה' אֶת מְמַלְכוֹת יִשְׂרָאֵל מֵעֵלֶיךָ הַיּוֹם וּנְתַנָּה לְרַעְךָ הַטּוֹב מִמֶּךָ" (ט"ו, כח).

(ט', יח-ט). אמר לו הקדוש ברוך הוא: אתה הוא רואה? אני מודיעך שאי אתה רואה. אימתי הודיעו? בשעה שאמר לו מלא קרנך שָׁמֹן וְלֶךְ אֶשְׁלַחְךָ אֶל יְשִׁי בֵּית הַלְחָמִי כִּי רְאִיתִי בְּבָנָיו לִי מֶלֶךְ, מהו אומר: וְיִהִי בְּבוֹאֵם וַיֵּרָא אֶת אֱלִיאָב וַיֹּאמֶר אֵךְ נִגַּד ה' מְשִׁיחוֹ, אמר לו הקדוש ברוך הוא: לא אמרת אֲנֹכִי הֲרֹאֶה? אֶל תִּבְטֵט אֶל מְרֹאֵהוּ וְאֶל גְּבַהַ קוֹמָתוֹ כִּי מֵאֶסְתִּיהוּ (ספרי דברים פסקא יז, מהד' פינקלשטיין עמ' 30).

הביקורת מנוסחת אמנם כלפי דברי שמואל "אֲנֹכִי הֲרֹאֶה" בזמן משיחת שאול, אך מובן שאין היא מכוונת דווקא אליהם, אלא ליחסו הכללי של שמואל, שהיה אוהד מאוד לשאול, אך נבע מהיבטים חיצוניים. ניכר גם ההבדל בין יחסו של שמואל לשאול בהימשחו לבין יחסו לדוד:

וַיִּקַּח שְׂמוּאֵל אֶת פֶּדַת הַשֶּׁמֶן וַיִּצַק עַל רֵאשׁוֹ וַיִּשְׁקְהוּ וַיֹּאמֶר הֲלוֹא כִּי מְשַׁחְךָ ה' עַל נְחֻלְתּוֹ לְנִגִּיד (ט', א).

וַיִּקַּח שְׂמוּאֵל אֶת קַרְנֵן הַשֶּׁמֶן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ בְּקִרְבֵּי אֶחָיו (ט', ג).

הקבלה זו מדגישה את יחסו האישי החם של שמואל אל שאול, יחס שהוכח, בסופו של דבר, כטעות. משיחת דוד סוגרת אפוא את המעגל.

ג. בין משיחת דוד לעקדת יצחק

כפי שראינו במקרים קודמים בספר, גם כאן נוקט המקרא בדרך נוספת על מנת לחזק את ביקורתו על התנהגותו של שמואל: הקבלה לסיפור קודם במקרא, והפעם – לעקדת יצחק. נציין את נקודות הדמיון שבין הסיפורים:

1. בשני הסיפורים הקב"ה שולח אדם למלא את שליחותו במקום מסוים: לאברהם נאמר "קח נא את בְּנֶךְ אֶת יְחִידְךָ אֲשֶׁר אֲהַבְתָּ אֶת יִצְחָק וְלֶךְ אֶל אֶרֶץ הַמִּרְיָה" (בראשית כ"ב, ב); ולשמואל נאמר "מלא קרנך שָׁמֹן וְלֶךְ אֶשְׁלַחְךָ אֶל יְשִׁי בֵּית הַלְחָמִי" (ש"מ"א ט"ז, א).

2. בשני המקרים מדובר על לקיחה לצורך הקרבת קרבן:

קַח נָא אֶת בְּנֶךְךָ... אֶת יִצְחָק... וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה

(בראשית כ"ב, ב);

עֲגַלְתָּ בְּקֶרֶת תִּקַּח בְּיָדְךָ וְאָמַרְתָּ לְזַבַּח לַה' בְּאִתִּי

(ש"מ"א ט"ז, ב).

3. בשתי השליחויות יש פרט שאינו מבואר בשלב הראשון:

וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהֶיךָ

(בראשית כ"ב, ב);

וְקִרְאתָ לְיִשְׁי בְּזַבַּח וְאֲנֹכִי אוֹדִיעֶךָ אֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה וּמִשְׁחַתָּ לִּי אֶת אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהֶיךָ

(ש"מ"א ט"ז, ג).

4. בשני הסיפורים מודגש כי הבחירה הסופית היא בידי ה':

אֲ-לֹהִים יִרְאֶה לּוֹ הַשֶּׁה לְעֹלָה בְּנִי

(בראשית כ"ב, ח);

כִּי רְאִיתִי בְּבָנָיו לִי מֶלֶךְ

(ש"מ"א ט"ז, א).

שממאן להשלים עם רוע הגזרה, ואינו פועל למצוא לשאול מחליף, שידחק את רגליו לחלוטין. על כך נוזף ה' בשמואל: הכיצד אתה מוסיף להתאבל על שאול, ואינך רוצה למצוא לו מחליף, בשעה שידוע לך כי "אֲנִי מֵאֶסְתִּיחַ"?! הייתכן שתחושותיו של אדם יגברו על מחשבתו של הקב"ה? על כן כן "לֶךְ אֶשְׁלַחְךָ אֶל יְשִׁי בֵּית הַלְחָמִי כִּי רְאִיתִי בְּבָנָיו לִי מֶלֶךְ": "לִי" ולא 'לו', שכן בחירת המלך נקבעת על פי ראייה א-לוהית בלבד.

לא בנקל מתגבר שמואל על אבלו. כמשה בשעתו (כפי שמציין אברבנאל בהמשך דבריו), מנסה גם הוא להתחמק מהתפקיד: "אֵיךְ אֶלְךָ וְשָׁמַע שְׂאוּל וְהִרְגִּנִי?!". שמואל יודע כי אין נשקפת לו סכנה משאול, "אבל היה זה בלי ספק להשמטו מלילך". הקב"ה, מנגד, משיב לו באותה מטבע, ודוחה את התחמקותו בקש: "עֲגַלְתָּ בְּקֶרֶת תִּקַּח בְּיָדְךָ...".

ב. וה' יראה ללבב

מכאן ואילך עומדים על הפרק שני דברים: האחד – משיחת דוד, והשני – ההמחשה לשמואל כי אל להן למחשבות אנוש לדחות את צו ה'. מסיבה זו, כנראה, מסתיר ה' משמואל מי הוא בדיוק המלך הנבחר, ואומר לו באופן סתמי "וְאֲנֹכִי אוֹדִיעֶךָ אֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה וּמִשְׁחַתָּ לִּי אֶת אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהֶיךָ" (פס' ג).⁵

בשלב הראשון דומה ששמואל טרם הפנים את המסר:

(ו) וְיִהִי בְּבוֹאֵם וַיֵּרָא אֶת אֱלִיאָב וַיֹּאמֶר אֵךְ נִגַּד ה' מְשִׁיחוֹ:

שמואל איננו ממתין לשמוע את דבר ה', אלא מחליט בדעתו, מתוך שיקולים אנושיים, כי העומד לפניו הוא משיח ה'. וכאן מגיע הרעיון המרכזי בפרשה:

(ז) וַיֹּאמֶר ה' אֶל שְׂמוּאֵל אֶל תִּבְטֵט אֶל מְרֹאֵהוּ וְאֶל גְּבַהַ קוֹמָתוֹ כִּי מֵאֶסְתִּיהוּ כִּי לֹא אֲשֶׁר יִרְאֶה הָאָדָם כִּי הָאָדָם יִרְאֶה לְעֵינָיו וְה' יִרְאֶה לְלִבָּב:

בשר ודם יכול להתרשם רק מן הנראה לעיניו, שאינו מעיד בהכרח על אופייה הפנימי של הדמות שבה הוא מביט. הקב"ה רומז לשמואל, כי טעותו כאן היא חזרה על טעותו ביחס לשאול, שאף עליו נאמר "מִשְׁכָּמוֹ וּמַעֲלָה גְבַהַ מִכָּל הָעָם" (ט', ב), "וַיִּגְבַּהַ מִכָּל הָעָם מִשְׁכָּמוֹ וּמַעֲלָה" (י', כג) – אך בסופו התברר ש"אֲנִי מֵאֶסְתִּיחַ". אף כאן מתרשם שמואל מגובהו ומראוהו של אליאב מנקודת מבט אנושית, בשעה ש"מֵאֶסְתִּיהוּ".

חז"ל הרחיבו ביקורת זו ביחס למאמר קודם של שמואל:

כִּי־צֵא בּוֹ אֶתְּךָ אוֹמֵר וַיִּגַּשׁ שְׂאוּל אֶת שְׂמוּאֵל בְּתוֹךְ הַשָּׂעַר וְגו' וַיַּעַן שְׂמוּאֵל אֶת שְׂאוּל וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי הֲרֹאֶה

⁵ לשון זו מזכירה את ציוויו של שמואל לשאול "שְׁבַעַת יָמִים תּוּחַל עַד בּוֹאֵי אֱלֹהִים וְהוֹדַעְתִּי לְךָ אֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה" (י', ח), שאף הוא היה בגדר ניסיון לשאול, כפי שביארנו בשיעור 23. על השוואה זו ראה מ' גרסיאל, אנציקלופדיה עולם התנ"ך שמואל א, ירושלים - רמת גן 1985, עמ' 150.

לזרזו: "קים משחיהו, כי זה הוא!"⁷ מתברר, אם כן, שהמסר הובן היטב.

ואכן, בנקודת הסיום שבה ההשוואה בין שמואל לאברהם:

וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו וַיִּקְמוּ וַיִּלְכוּ יַחְדָּו אֶל בְּאֵר שֶׁבַע (בראשית כ"ב, ט);

וַיָּקָם שְׂמוּאֵל וַיֵּלֶךְ הָרְמָתָה (שמ"א ט"ז, ג).

נספח: כמה אחים היו לדוד?

בשולי הסיפור, יש לתת את הדעת על שאלה הנוגעת למשפחתו של דוד. בפרקנו מפורש, כי שמונה בנים היו לו לישי, ודוד היה השמיני שבהם:

(י) וַיַּעֲבֹר יֵשׁוּ שִׁבְעַת בָּנָיו לִפְנֵי שְׂמוּאֵל...

כך מפורש גם בפרק הבא:

(יב) וַדָּוִד בֶּן אִישׁ אֶפְרַתִּי הָזֶה מִבֵּית לָחֶם יְהוּדָה וְשֵׁמוֹ יֵשׁוּ וְלוֹ שְׁמֹנֶה בָּנִים... (יד) וַדָּוִד הוּא הַקָּטָן וְשִׁלְשָׁה הַגְּדֹלִים הִלְכוּ אַחֲרָי שְׂאוּל:

ואולם, בספר דברי הימים מופיע מידע אחר:

וּבִעֲזַ הוֹלִיד אֶת עוֹבֵד וְעוֹבֵד הוֹלִיד אֶת יֵשׁוּ. וְאִישֵׁי הוֹלִיד אֶת בְּכָרוֹ אֶת אֱלִיאָב וְאֶבְיָנָדָב הַשְּׁנַי וְשִׁמְעָא הַשְּׁלִישִׁי. נִתְנָאֵל הַרְבִּיעִי רְדִי הַחֲמִישִׁי. אֶצֶם הַשְּׁשִׁי דָּוִד הַשְּׁבַעִי (דה"א ב', יב-טו).

בפתרון בעיה זו העלו המפרשים כיוונים שונים:

1. רש"י (שמ"א י"ז, ב) כתב שאחד מן הבנים הנזכרים בפרקנו מת בלא בנים, ועל כן לא נזכר ברשימת היוחסין שבספר דברי הימים.
2. הפירוש המיוחס לרש"י בדברי הימים כותב כי הבן השמיני הוא אֱלִיהוֹ, הנזכר מאוחר יותר בספר דברי הימים – "ליהודה אֱלִיהוֹ מֵאֲחֵי דָּוִד" (שם כ"ז, יח) – אך הוא לא נזכר ברשימת היוחסין כי "עתה מצא המרגלית, לפיכך לא מנה השמיני אליהו" (פירושו לדה"א ב', טו).⁸ פירוש זה דחוק, כמובן, שכן בספר שמואל מודגש שדוד הוא הקטן.⁹ אם שוללים פירוש זה, ייתכן שאליהו הוא אליאב, בכורו של ישי.
3. רד"ק שם כתב, שלישי היה בן נוסף מאישה אחרת, ולכן לא נזכר ברשימת היחס שבדברי הימים, בעוד שבפרקנו נזכרו כל בניו של ישי כסדרם.

אין ביכולתנו להוכיח איזה מן הפירושים נכון מבחינה מצויאותית, ועל כן ניתן ללכת בכיוונו של רש"י או בכיוונו

ובכלל מופיע השורש רא"ה פעמים רבות הן בסיפור בבראשית (כ"ב, ד, ה, יג, יד) הן בסיפורנו (ט"ז, א, נ, ז, יב).

נקודות ההשוואה מחדדות את השוני שבין שני הסיפורים. אברהם מתבקש לתת לה' את היקר לו מכול, והוא עושה זאת ללא היסוס. בעמידתו בניסיון הגדול מתגלה "כי ירא אֶ-לֹהִים" (בראשית כ"ב, יב) הוא, ולמקום בו עמד בניסיון הוא קורא "ה' יִרְאֶה" (שם, יד). שמואל, לעומת זאת, מנסה להתחמק מן השליחות המוטלת עליו, ואיננו מקבל את רצון ה' כצו מוחלט. הוא מנסה לקבוע בעצמו מה בחר ה', ונוכח לדעת "כי לא אֶשֶׁר יִרְאֶה הָאֱדָם כִּי הָאֱדָם יִרְאֶה לְעֵינָיִם וְה' יִרְאֶה לְלִבָּב".⁶

ד. יפה עינים וטוב ראי

דומה כי סופה של הפרשה מעיד, שהמסר הברור הופנם היטב. לאחר שנזף הקב"ה בשמואל, מוסיף ישי להעביר את בניו לפניו. אך כעת מדגיש שמואל כי הבחירה אינה בידיו, אלא בידי הקב"ה:

(ח) וַיִּקְרָא יֵשׁוּ אֶל אֶבְיָנָדָב וַיַּעֲבִרְהוּ לִפְנֵי שְׂמוּאֵל וַיֹּאמֶר גַּם בְּזֶה לֹא בָחַר ה': (ט) וַיַּעֲבֹר יֵשׁוּ שְׁמָה וַיֹּאמֶר גַּם בְּזֶה לֹא בָחַר ה': (י) וַיַּעֲבֹר יֵשׁוּ שִׁבְעַת בָּנָיו לִפְנֵי שְׂמוּאֵל וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל יֵשׁוּ לֹא בָחַר ה' בְּאֵלֶּה:

בנקודה זו נעשה ניסיונו של שמואל קשה יותר, שכן לאחר שהתברר שאף לא אחד משבעת הבנים נבחר על ידי הקב"ה, נראה שמואל כמי שהטריד לחינם את ישי. ואולם, שמואל מאמין שיש פתרון ברגע מביך זה, ועל כן הוא פונה אל ישי:

(יא) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל יֵשׁוּ הֲתִמּוּ הַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר עוֹד שָׂאֵר הַקָּטָן וְהִנֵּה רָעָה בְּצֵאֵן וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל יֵשׁוּ שְׁלַחָה וְקַחְנוּ כִּי לֹא נֹסֵב עַד בָּאוּ פֹה:

ואכן, דוד מובא לפני שמואל:

(יב) וַיִּשְׁלַח וַיְבִיאֵהוּ וְהוּא אֲדָמוּנִי עִם יִפֵּה עֵינָיִם וְטוֹב רְאִי...

לכאורה נפתרה הבעיה. אין כל ספק שהנער הקטן – הוא הוא הנבחר, שהרי אחרון בניו של ישי הוא; ומה עוד שגם נער זה הוא "יפה עינים וטוב ראי". לכאורה אין מקום לחכות – יש למהר ולמשוח אותו.

ברם, נראה ששמואל קופא במקומו. נקל לשער את המחשבות שהתרוצצו במוחו: מצד אחד, ברור שאם זהו הבן האחרון שנשאר, הרי שאליה התכוון ה'; מצד שני, אף שדוד הוא "יפה עינים וטוב ראי", הלוא כבר הוברר היטב כי "הָאֱדָם יִרְאֶה לְעֵינָיִם!" על כן ממתין שמואל להדרכת ה', כפי שנצטווה. המתנה זו בולטת עד כדי כך שהקב"ה נדרש

7 ייתכן שלכך רומזת הפסקה באמצע הפסוק: "וַיִּשְׁלַח וַיְבִיאֵהוּ וְהוּא אֲדָמוּנִי עִם יִפֵּה עֵינָיִם וְטוֹב רְאִי וַיֹּאמֶר ה' קִים מְשַׁחֵהוּ כִּי זֶה הוּא".

8 כלומר: משהגיעה רשימת היחס אל "המרגלית" שבה – הלוא הוא הבן השביעי, דוד – שוב לא חשה להשלים את בני ישי ולמנות גם את אליהו.

9 רד"ק שם הביא פירוש זה בשם המדרש, ואת הבעיה פתר באופן דרשני: "ומה שאמר 'דוד הוא הקטן' – על שהיה מקטין עצמו קראו קטן".

6 אלו שני המקומות היחידים במקרא בהם מופיע הצירוף "ה' יִרְאֶה".

של רד"ק. ברם, דומה שהנקודה המרכזית בעניין זה אינה השאלה המעשית, אלא הרעיון העומד מאחורי התיאור בדברי הימים. נראה, שרעיון זה מתקשר למגמתו הכללית של ספר דברי הימים, כפי שהוגדר על ידי המיוחס לרש"י פעמים רבות לאורך פירושו לספר זה: "שהרי כל הספר נכתב מפני כבודו של דוד וזרעו" (פירושו לדה"א ג', ו; וכעין זה במקומות רבים נוספים). כיוון שכך, אין זה מפתיע שבספר דברי הימים ישנה מגמה לתאר את דוד דווקא כבן השביעי, שהרי מספר זה מוסיף לו מעלה וכבוד, וכפי שכבר רמז המדרש:

כל השביעין חביבין לעולם... בארצות שביעית חביבה... בדורות שביעי חביב: 'אדם שת אנוש קינן מהללאל ירד חנוך' (דה"א א', א-ג) וכתוב 'ויתהלך חנוך את הא-להים' (בראשית ה', כב, כד). באבות שביעי חביב: אברהם יצחק ויעקב לוי קהת עמרם משה, וכתוב 'ומשה עלה אל הא-להים' (שמות י"ט, ג). בבנים השביעי חביב שנאמר 'דוד השביעי' (דה"א ב', טו).

* *

* כל הזכויות שמורות לישיבת הר עציון ולרב אמנון בזק, תשס"ח *

* עורך: בעז קלוש *

* *

* בית המדרש הווירטואלי של ישיבת הר עציון *

* האתר בעברית: <http://www.etzion.org.il/vbm> *

* האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org> *

* משרדי בית המדרש הווירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5 *

* דוא"ל: office@etzion.org.il *

* *